

Za Jacekom Baluchom (17. 3. 1940 – 3. 7. 2019)

Magdalena Bystrzak

Odišiel profesor Jacek Baluch – slavista, literárny vedec a prekladateľ, ktorého vedecké záujmy určili dve disciplíny – bohemistika a polonistika, a formovali viaceré akademické prostredia – krakovské (Jagelovská univerzita), pražské (Univerzita Karlova, Ústav pro českou literaturu AV ČR) a varšavské (Instytut Badań Literackich PAN – IBL PAN). V druhej polovici šesťdesiatych rokov počas krakovskej ašpirantúry pod vedením prof. Marie Bobrownickej nadviazal Jacek Baluch kontakty s poprednými českými štrukturalistami, keď absolvoval v Prahe semináre u Jana Mukařovského a Felixa Vodičku. Táto skutočnosť podstatne ovplyvnila jeho ďalšie smerovanie: bol jedným z hlavných popularizátorov českého štrukturalizmu v poľskom prostredí – v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch preložil viaceré štrukturalistické práce svojich pražských učiteľov, no súčasne bol aktívnym členom širšieho poľsko-česko-slovenského vedeckého prostredia, ktoré v tom čase štrukturalizmus spájalo (spolupracoval o. i. s prostredím IBL PAN vrátane prof. Janusza Sławińskiego, ktorý udržiaval kontakty s Prahou, Nitrou a Bratislavou).

Ako literárny historik sa venoval predovšetkým českej literatúre 20. storočia – jeho literárnohistorické štúdiá a odborné state venované avantgarde (z kníh publikovaných predovšetkým *Poetyzm. Propozycja czeskiej awantgardy lat dwudziestych* z roku 1969) stále patria do kánonu poľskej bohemistiky. Napísal doteraz jedinú poľskú monografiu venovanú F. X. Šaldovi (*Język krytyczny F. X. Szaldy*, 1982) a súčasne preložil do poľštiny viacero Šaldových statí. V roku 2007 publikoval knihu o Bohumilovi Hrabalovi (*Kain według Hrabala*), ktorej český preklad (*Kain podle Hrabala*) vyšiel o pár rokov neskôr, v roku 2013, v nakladateľstve Academia. V spolupráci s krakovským bohemistom Piotrom Gierowským publikoval popularizačnú príručku *Czesko-polski słownik terminów literackich* (2016).

Jacek Baluch patril k popredným prekladateľom českej literatúry do poľštiny, nielen ako praktik, ale aj ako teoretik prekladu. Zostavil antológiu českej poézie prelomu 19. a 20. storočia *Czescy symboliści, dekadenci i anarchiści przełomu XIX i XX wieku* (1983), venoval sa staročeskej ľúbostnej lyrike (*Drzewo się liściem odziewa. Staroczeska poezja miłosna*, 1981), pripravil výber z poézie Františka Halasa (*F. Halas. Wybór poezji*, 1975). Kým v Poľsku popularizoval českú prózu (J. Haška, L. Klímu a iných) a českú esej (J. Patočku, B. Hrabala, M. Kunderu, V. Havla a i.), do českej kultúry uvádzal poľskú poéziu (preložil napr. známu básň Juliana Tuwima Lokomotíva), v oboch jazykoch – v češtine a v poľštine – sa

totiž pohyboval slobodne a hravo. Schopnosť integrovať dve kultúry ho napokon priviedla k diplomacii: v rokoch 1990 – 1995 bol poľským veľvyslancom v Prahe, ktorá sa takto nevyhnutne stala popri Krakove jeho druhým mestom. Akademické prostredie, smerom k verejnej alebo politickej angažovanosti, pritom presahoval už skôr. V osemdesiatych rokoch pôsobil v hnutí Solidarita, v období výnimočného stavu bol dokonca internovaný. Už vtedy podstatne prispieval k dialógu v krajinách dnešnej Vyšehradskej štvorky, keď bol v kontakte s českými a slovenskými opozičnými kruhmi. Po roku 1989 často komentoval poľské, slovenské a české politické a kultúrne dianie.

V publicistike bol Jacek Baluch človekom presnej vety a výstižnej pointy, v živom rozhovore človekom anekdoty. Ako humanitný vedec so silným slavistickým a polonistickým zázemím školil bohemistov a slovakistov, a to nielen v Inštitúte slovanskej filológie Jagelovskej univerzity v Krakove, ktorého riaditeľom bol v rokoch 2002 – 2008. Jeho školou prešlo niekoľko generácií študentov, ktorým vytváral skutočne prajné študijné prostredie. Venoval sa im s úprimným záujmom a mnohokrát aj vo svojom súkromnom čase. Týmto inicioval a formoval skutočný akademický život.

Posledná rozlúčka s profesorom Jacekom Baluchom sa uskutočnila 15. júla 2019 na Salwatorskom cintoríne v Krakove. Zomrel po dlhej chorobe vo veku 79 rokov. Zanechal po sebe nielen rozličné preklady, umelecké texty, vedecké a popularizačné práce, ale predovšetkým živú spomienku na úprimný entuziazmus, ktorým jeho rôznorodé aktivity neustále sprevádzal.